

золотовалютних резервів становив 37 % - це багаторічний мінімум, який означає, що вітчизняній економіці не вистачатиме коштів для підтримки в разі виникнення труднощів та ймовірною є ситуація, за якої уряд України у разі несприятливих змін на міжнародному ринку капіталів порушуватиме графік зовнішніх боргових виплат [2].

Таким чином, в Україні спостерігається не лише абсолютне скорочення обсягу міжнародних резервів, але й зниження рівня їх достатності, що в короткостроковій перспективі може призвести до дестабілізації економічної системи. Водночас зниження обсягу міжнародних резервів України без чіткої стратегії рефінансування зовнішнього боргу негативно позначається на кредитному рейтингу країни.

На нашу думку, основною проблемою, що уповільнює процес управління міжнародними резервами України є недоцільне, неефективне їх використання, відсутність прозорого інформування суспільства щодо наявних ресурсів. Вагомим фактором покращення даної ситуації є створення на базі Національного банку України окремого підрозділу з управління міжнародними резервами [3, с. 186]. Завдання зазначеного підрозділу доцільно спрямовувати на створення прозорої інформаційної бази про стан міжнародних резервів України, оптимізацію їх структури, збільшення ефективності залучення та розміщення ресурсів. Внаслідок таких змін відбудеться збільшення обсягу міжнародних резервів, який дасть змогу створити умови для повного і своєчасного виконання зовнішніх боргових зобов'язань держави, підвищити інвестиційну привабливість економіки країни та довіру до національної валюти, зменшити амплітуду коливань обмінного курсу гривні, знизити вартість іноземних кредитів.

Водночас із метою проведення ефективної боргової політики України, на нашу думку, доцільно забезпечити зниження обсягу дефіциту державного бюджету та платіжного балансу, формування резервних фондів і буферів ліквідності, розширення бази інвесторів у державні цінні папери, недопущення критичного зниження міжнародних резервів України у кризовий період та накопичення їх до рівня повного покриття короткострокових зовнішніх зобов'язань резидентів.

Таким чином для забезпечення ефективного використання зовнішніх запозичень та здійснення своєчасного й в повному обсязі обслуговування державного боргу доцільно сформувати цілісну систему управління зовнішнім державним боргом України, грошово-кредитною політикою та міжнародними резервами; покращити механізм міжвідомчої координації Міністерства фінансів України та Національного банку України; посилити взаємодію механізму управління державним боргом із системою управління грошовими потоками бюджету.

Список літератури:

1. Міжнародні резерви України [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=7693066
2. Статистичні матеріали щодо стану державного та гарантованого державою боргу за 2014 р. [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish>
3. Власенко Є. Ю. Вдосконалення процесу управління золотовалютними резервами України / Є. Ю. Власенко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 2 (1). – С. 183-187.

Людмила ФІЛОНЧУК

Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпінь

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ: БОРГОВА СКЛАДОВА

Існує багато підходів до визначення категорії економічної безпеки. Так, Т. М. Мельник, проаналізувавши наявні визначення, виділяє п'ять основних теорій розвитку економічної безпеки: незалежності національної економіки, економічної стійкості, національних інтересів, економічного розвитку, теорія протиріч. Зокрема теорія розвитку економічної

безпеки з точки зору національних інтересів – визначає економічну безпеку, як стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів, соціальна спрямованість політики навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх та зовнішніх процесів. При цьому, як основоположний елемент системи економічної безпеки, національні інтереси являють собою сукупність цінностей, які мають домінуюче значення для держави її існування та розвитку. Водночас, існує низка факторів, які ускладнюють або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів та становлять загрозу економічній безпеці держави [1, с. 11 - 14].

Загрози економічній безпеці - сукупність наявних та потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у економічній сфері. Отже, розробка програми першочергових та довгострокових заходів щодо забезпечення економічної безпеки і практичні кроки у цьому напрямі мають спиратися на чітке розуміння загроз економічній безпеці [2].

Відповідно до Закону України від 19.06.2003 № 964-IV «Про основи національної безпеки України» велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішніх і внутрішніх боргів є одним із основних загроз економічним інтересам України [3].

Як, відомо перевищення певного граничного допустимого обсягу державного боргу може спричинити проблеми спроможності країни виконувати свої платіжні зобов'язання повною мірою [4, с. 2]. Так, зокрема, світовий досвід показує, що часто значне нагромадження зобов'язань окремими державами призводило до великих витрат і, навіть, боргових криз у цих державах.

Сьогодні для України також дуже гостро постало питання забезпечення боргової безпеки, оскільки економіка держави продовжує перебувати у залежності від зовнішнього та внутрішнього кредитування. Стрімке зростання державного боргу (за 2006-2014 роки він зріс в 14,3 рази) значно посилює тиск на видаткову частину бюджету [5].

Отже, в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, які відбуваються в Україні проблема державного боргу породжує серйозні загрози для економічної безпеки держави.

Так, накопичення державного боргу породжує проблеми з його обслуговуванням. Інтенсифікація державних запозичень виливається в підвищення рівня відсоткових ставок і зростання абсолютної суми видатків на обслуговування боргу. За зростання відсоткових виплат держава вимушена підвищувати рівень оподаткування або ж скорочувати державні видатки. Збільшення податкового навантаження підриває стимули до економічної активності та сприяє розширенню тіньової економіки. А скорочення видатків позбавляє державу можливостей впливати на рівень конкурентоспроможності національної економіки і підтримувати життєвий рівень незабезпечених верств населення [6].

Крім того, занадто великий державний попит на кредити збільшує процентні ставки не тільки на державні облігації, але й на всі комерційні кредити. Це зменшує рівень доступності грошей і ту їх частину, що повинна направляти у вигляді прямих інвестицій в економіку. В результаті виникає типовий ефект «витиснення інвестицій», який викликаний занадто великим споживанням держави [7, с. 176].

Обслуговування зовнішнього боргу в свою чергу означає вилучення національних ресурсів із сфери споживання і накопичення капіталу і передання частини виробленого національного продукту у власність інших країн. Якщо відсоткові ставки за зовнішніми позиками перевищують доходність активів, у які були інвестовані запозичені кошти, то частина національних ресурсів має бути вилучена із внутрішнього обігу. Такі процеси пригнічують сукупний попит і внутрішнє виробництво [6].

Враховуючи викладене, вважаємо слушною думку С. Юрія, що для створення надійної системи забезпечення економічної безпеки держави потрібен ефективний механізм визначення загроз національним інтересам, що створюють безпосередню небезпеку економічній системі, порушуючи цим самим процес суспільного відтворення. Оскільки саме постійне відстеження і визначення основних загроз економічній безпеці значно полегшить її підтримання на належному рівні, а також дасть можливість своєчасно розробляти і

здійснювати практичні заходи щодо зниження негативного впливу загроз чи їх повної ліквідації [2]. Тому, подальші дослідження мають будуть направлені, зокрема на визначення та опис основних загроз борговій безпеці держави на сучасному етапі розвитку економіки.

Список літератури:

1. Економічна безпека України в умовах глобалізації та викликів: монографія / [А. А. Мазаракі, О. П. Корольчук, Т. М. Мельник та ін.]; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2010. – 718 с.
2. Юрій С. І. Фінанси: підручник / [С. І. Юрій, В. М. Федосова]; за заг. ред. С. І. Юрія – К. : Знання, 2008. – 611 с.
3. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Царук О. В. Концептуальні основи та статистичні індикатори оцінки боргової безпеки держави / О. В. Царук // Світ Фінансів. – 2007. – № 1 (10). – С. 1-8.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
6. Богдан Т. П. Бюджетний дефіцит і державний борг / Т. П. Богдан // Економічна теорія. – 2013. – № 1. – С. 98-110.
7. Управління державним боргом: навч. посіб. / [О. О. Прутська, О. А. Сьомченков, Ж. В. Гарбар, Л. І. Губанова, В. В. Руденко] / за заг. ред. О. О. Прутської – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 216 с.

Люба Фіщук

Тернопільський національний економічний університет

СУТНІСТЬ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Множинність діючих заходів регулювання, з одного боку, дозволяє впливати на зовнішньоекономічні процеси, з іншого, ускладнює механізми митного контролю. Відсутність єдиного підходу до класифікації методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підсилює існуючі проблеми при митному контролі, оскільки відсутня однозначна характеристика застосовуваних заходів із точки зору її впливу на суб'єктів (зацікавлених учасників ЗЕД) і об'єкти ЗЕД.

Сучасна вітчизняна наука не визначила єдиної концепції застосування адміністративних заходів, які окремі науковці і практики об'єднують в єдину систему – митне адміністрування. На етапі формування нових економічних кордонів, із економічної точки, однозначного розуміння сутності митного адміністрування не існує. Найчастіше під терміном «митне адміністрування» розглядають взаємопов'язані та взаємодоповнюючі значення: 1) систему знань із управління митною справою держави; 2) законодавчо обумовлену діяльність фіскальних органів щодо забезпечення надходжень до бюджету від мита та митних платежів; 3) аналог раніше широко поширеного виразу «організаційна та контрольна-економічна робота фіскальних органів»; 4) регламентовані законодавством процедури з нарахування, сплати і перерахунку мита і митних платежів.

Митне адміністрування, як різновид державної послуги, розглядає М. Морозова, автор виділяє дію ключових принципів надання державних послуг: законність надання митних послуг; презумпція безоплатного надання державних послуг; мінімально можливі терміни надання державних послуг; застосування принципу «єдиного вікна» та електронних технологій [1, с. 72]. З точки зору надання конкретної державної послуги, митне адміністрування можна визначити як сукупність методів і засобів державного регулювання.

Також митне адміністрування визначають як вид державного адміністрування у галузі митної справи, та одночасно як компоненту системи державного управління. З позиції функціональності, митне адміністрування представляє реалізацію комплексу заходів тарифного і нетарифного регулювання ЗЕД, що забезпечують реалізацію митної політики держави [2, с. 95]. Головним чином, реалізація таких заходів здійснюється через групи